ADVIES COLLEGE NGT

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
T.a.v. Hare Excellentie, mevrouw mr. drs. H.G.J. Bruins Slot
Postbus 20011
2500 EA Den Haag

Uw kenmerk: 2022-0000314710

Betreft: Aanlevering gevraagd advies Artikel 3 door Adviescollege Nederlandse Gebarentaal

Datum: 28 oktober 2022

Geachte mevrouw minister Bruins Slot, Hare Excellentie,

Graag verstrekt het Adviescollege Nederlandse Gebarentaal aan u advies met betrekking tot artikel 3 beleidsregels -gericht op het bevorderen van het gebruik van de Nederlandse Gebarentaal- opgesteld in secties waarin wij per sectie zaken puntsgewijs uiteenzetten.

Inleiding

Dit advies vloeit voort uit artikel 3 lid 1 van de Wet Erkenning Nederlandse Gebarentaal (NGT), dat als volgt luidt:

> *"Onze Minister voert een beleid dat is gericht op het bevorderen van het gebruik van de Nederlandse Gebarentaal bij openbare toespraken van de leden van het kabinet, in het bestuurlijk verkeer en in het rechtsverkeer, en rapporteert hier jaarlijks over aan de Tweede Kamer."*

Dit advies betreft daarom beleidsregels die opgesteld kunnen worden om NGT in te zetten in de in de wet genoemde domeinen, in reactie op het verzoek d.d. 23 augustus 2022 van minister Bruins Slot.

Behoefte aan het gebruik van Nederlandse Gebarentaal

Voor doven en slechthorenden is Nederlandse Gebarentaal de enig volledig toegankelijke taal om als moedertaal te kunnen leren: het is een volledig visuele taal, die geen geschreven vorm kent. Het is een taal die sterk verschilt van het Nederlands in woordenschat, grammatica en gebruiksregels. Het Nederlands, inclusief de geschreven vorm, is daarmee in de letterlijke zin een 'vreemde' taal voor mensen die doof of slechthorend opgroeien, een taal die moeilijk is om te leren. Om te zorgen dat gebarentaligen bij (semi)overheden betrokken worden en blijven en op een toegankelijke manier kunnen omgaan met overheidsinstanties, is de inzet van tolken en vertalers Nederlandse Gebarentaal van groot belang. Het gebruik van ondertiteling en/of schrijftolken veronderstelt vaardigheid in het

Nederlands, die in de praktijk zeer wisselend is, en is daarom geen goed alternatief. Om die reden is de wet Erkenning Nederlandse Gebarentaal ook tot stand gekomen: de overheid moet gebarentalige burgers (en overheidsmedewerkers) tegemoet treden in hun eigen taal. Voor het toegankelijk maken van informatie in Nederlandse tekst betekent dat daarom een vertaling naar een video-opname van NGT. De behoefte hieraan komt dus voort uit het ontoegankelijk en moeilijk leerbaar zijn van het Nederlands.

Best practices, goede voorbeelden

In een klein aantal gevallen wordt in toegankelijkheid al voorzien, bijvoorbeeld:

- Sinds vele jaren wordt de troonrede en kerstrede van de Koning getolkt op televisie.
- Crisiscommunicatie rond de coronapandemie (persconferenties) werd getolkt op televisie.
- Er is een klein aantal SIGV-gediplomeerde tolken NGT die in justitiesettings mogen werken en daar ingezet worden.
- Rond landelijke verkiezingen heeft een enkele politieke partij de laatste keren de hoofdpunten van het partijprogramma in NGT vertaald en op hun website gepubliceerd.

Belangrijkste lacunes en knelpunten

Het Adviescollege signaleert de volgende lacunes en knelpunten als het meest urgent. Dit betreft zowel het gedrag van overheden als achterliggende problemen die aandacht behoeven.

- Gebarentalige burgers kunnen moeilijk toegankelijke informatie vinden bij overheden en overheidsdiensten. Websites, folders en brieven zijn altijd in het Nederlands gesteld.
- De inzet van bestaande tolken door politie en justitie is zeer wisselvallig, net als de manier van omgang met dove en slechthorende burgers (zo blijkt uit klachten verzameld door Dovenschap).
- Weinig (semi)overheidsmedewerkers zijn op de hoogte van het belang en de aard van Nederlandse Gebarentaal voor dove en slechthorende burgers, en dat ook communicatie middels tekst of ingesproken animaties ontoegankelijk kan zijn.
- Er worden te weinig tolken Nederlandse Gebarentaal opgeleid, er is al jaren een tekort aan tolken dat door toenemende vraag recent verder oploopt.
- Er is geen opleiding 'vertaler Nederlandse Gebarentaal' en er zijn geen standaardrichtlijnen voor vertalingen van Nederlandse tekst naar NGT-video's. Het vertalen van tekst naar video is een andere vaardigheid dan tolken tussen spraak en gebarentaal. Hoewel sommige organisaties (Nederlands Gebarencentrum) en bedrijven hier enige ervaring mee hebben, is de kwaliteit wisselend en mist een richtlijn voor goede vertalingen.

- Gespecialiseerde SIGV-NGT-tolken krijgen minder betaald dan reguliere NGT-tolken die via het UWV betaald worden. Specialisatie tot gerechtstolk is daarom niet aantrekkelijk voor tolken Nederlandse Gebarentaal.
- De financiering van tolken is gekoppeld aan budgetten die door dove individuen moeten worden aangevraagd (voor privé-, werk- en onderwijssettings); dit zorgt ervoor dat ook de inzet van tolken een verantwoordelijkheid van dove individuen is, en niet een van overheden of andere organisaties.

Beleidsadviezen voor de inzet van Nederlandse Gebarentaal door overheden

Het Adviescollege beveelt een aantal zeer diverse beleidsacties aan, die samen kunnen zorgen voor toegankelijkheid voor gebarentalige burgers. We benadrukken dat het van belang is om breder te kijken naar toegankelijkheid dan het inzetten van een tolk of vertaler. Artikel 3 uit de Wet Erkenning NGT luidt immers "Bevordering van het gebruik van Nederlandse Gebarentaal", dit impliceert dat het niet een enkel een probleem van de gebarentalige burger is maar dat er in overheidsorganisaties een bewustzijn moet groeien over de veelheid aan situaties waarin het gebruik van NGT noodzakelijk is.
We noemen hieronder puntsgewijs de zaken die primair aandacht behoeven, en dragen in de volgende sectie suggesties aan die deze beleidsadviezen kunnen ondersteunen.

- Zorg dat beleidsmakers en aangewezen ambtenaren op alle niveaus beschikken over basiskennis over de dovengemeenschap en het belang van gebarentaal en zorg voor structurele overdracht van deze kennis bij vertrek van elk aangewezen ambtenaar zodat deze blijvend geborgd wordt en niet wegvloeit.
- Zorg dat overheidsinstanties en instanties met een overheidstaak (ministeries, waterschappen, provincies, gemeentes, politie, het UWV, de Sociale Verzekeringsbank, ziekenhuizen, woningcorporaties, CBR, CAK, DUO, CJIB, Belastingdienst, gerechtsdeurwaarder, LBIO, huurcommissie, IND, RDW, Zorgkantoor, Cultuurfondsen, Stichting Vervangingsfonds, Stichting Participatiefonds) de toegankelijkheid in Nederlandse Gebarentaal te allen tijde borgen en bevorderen.
- Zorg voor toegankelijkheid van online en gedrukte informatie in geschreven en/of gesproken Nederlands middels NGT-vertalingen. In vergelijking met tolken tussen spraak en gebarentaal is er relatief weinig ervaring met vertalen van tekst naar gebarentaal en vice versa bij tolken. Dit is een apart aandachtspunt, zie onder. Daarnaast wijzen we erop dat automatische vertalingen van tekst naar gebaren-animaties nog in de onderzoeksfase verkeren, en nog niet klaar zijn voor de markt.
- Zorg voor de inzet van ervaren geregistreerde tolken bij toespraken (te boeken via Tolkcontact).
- Zorg dat voor persoonlijke contacten bij bijvoorbeeld balies van gemeentehuizen altijd een tolk beschikbaar is, evt. op afstand via een videoverbinding, zonder dat

individuele burgers verantwoordelijk zijn voor het tijdig regelen van een tolk. Dit vraagt om afstemming met de relevante tolkorganisaties (NBTG, Tolkcontact, Stichting RTGS) en investeringen in de infrastructuur voor tolken-op-afstand en trainen van baliemedewerkers.

- Zorg dat gebarentalige burgers beter geïnformeerd deel kunnen nemen aan verkiezingen, door informatie in NGT(-vertalingen) beschikbaar te maken, opdat het actieve en passieve kiesrecht van gebarentaligen optimaal gewaarborgd wordt.
- Zorg dat in crisissituaties informatie vanaf het eerste moment ook in NGT beschikbaar is, en dat op een groot publiek gerichte communicatie als toespraken en persconferenties die op televisie of via andere wegen worden uitgezonden naar NGT getolkt worden (zie artikel 4 wet Erkenning Nederlandse Gebarentaal).
- Zorg dat politie en justitie beter bekend zijn met de communicatiebehoeften van gebarentaligen, inclusief de aanwezigheid van andere gebarentalen in Nederland bij bv. asielzoekers, met de mogelijkheid om SIGV-gediplomeerde tolken gebarentaal in te zetten en met de aanwezigheid van relaytolken Nederlandse Gebarentaal in het Register Beëdigde Tolken en Vertalers (RBTV).

Hoe kan toegankelijkheid bereikt worden?

Om de in de beleidsadviezen genoemde doelen te bereiken zijn een aantal specifieke maar ook bredere acties nodig, die we hieronder op een rij zetten.

- Voer een campagne om ambtenaren bij alle overheidslagen en in de rechtspraak bewust te maken van bovenstaande belang van NGT en van het feit dat de richtlijnen die in dit advies genoemd worden voor alle bestuurslagen relevant zijn (en niet enkel voor toespraken van leden van het kabinet).
- Ontwikkel een richtlijn voor het tolken van video's naar gebarentaal en het vertalen tekst naar NGT. Omdat het te voorzien is dat weinig ambtenaren bij overheidslagen ervaring hiermee hebben, adviseren wij om hier -in samenwerking met de genoemde organisaties en onderzoekers van het Instituut voor Gebaren, Taal en Dovenstudies van de Hogeschool Utrecht- richtlijnen over te ontwikkelen waarin *best practices* op een rij worden gezet.
- Stel op korte termijn een breed toegankelijke informele lijst op waaraan erkende vertalers (doof en horend) zich kunnen laten toevoegen en die overheden kunnen raadplegen.
- Trek de tarieven van gerechtstolken Nederlandse Gebarentaal gelijk met tolken gebarentaal uit andere domeinen, opdat dit voor tolken een aantrekkelijke specialisatie wordt.
- Geef HU\IGT&D de opdracht om ook te voorzien in de opleiding van NGT-vertalers, naast tolken en schrijftolken. Tolken en vertalen zijn twee gerelateerde maar verschillende vaardigheden: tekst als bron is wezenlijk anders dan spraak als bron. Deze opleiding zou primair gericht moeten zijn op dove studenten.

- Zorg door opleiding en nascholing van politie- en justitiemedewerkers voor bewustzijn over gebarentaligen, en zorg voor de systematische inzet van SIGV-tolken NGT bij alle contacten van politie- en justitiemedewerkers met gebarentaligen. Wij adviseren om hier in samenwerking met de SIGV-gediplomeerde tolken NGT richtlijnen over te ontwikkelen.
- Verken in een vroeg stadium in hoeverre het nu al aanwezige tekort aan beschikbare tolken dat door dove gebarentaligen ervaren wordt zich zal ontwikkelen als de wet Erkenning NGT verder geïmplementeerd wordt.
- Zorg dat er voldoende tolken zijn voor zowel de korte als middellange termijn, door tijdig actie te ondernemen om voldoende instroom aan de opleiding tolk/leraar NGT op HU\IGT&D te garanderen en de capaciteit van deze opleiding waar nodig uit te breiden.
- Maak het mogelijk om tarieven van tolken NGT te kunnen differentiëren op basis van ervaringsjaren en specifieke vaardigheden, zoals tolken voor doofblinde mensen, tolken in politie- en justitiesettings, tolken in het onderwijs en de gezondheidszorg. Ook hier geldt dat automatische vertalingen via taaltechnologie (avatars) nog niet voldoende ontwikkeld zijn om ingezet te kunnen worden.

Tot slot

Het Adviescollege is zich ervan bewust dat de genoemde acties slechts kort aangestipt worden, wat door de diversiteit onvermijdelijk was. We raden aan om in alle gevallen samen te werken met de genoemde relevante organisaties, in het bijzonder Dovenschap als belangenorganisatie van doven en de Nederlandse Beroepsvereniging Tolken Gebarentaal (NBTG), het Register Tolken Gebarentaal en Schrijftolken (RTGS) en de Hogeschool Utrecht waar het tolken en vertalen tussen Nederlands en Nederlandse Gebarentaal betreft. De inzet van tolken middels bestaande voorzieningen is (behoudens een tekort aan tolken) een eenvoudige actie die door iedere overheidsmedewerker nu al ondernomen kan worden, maar uit het bovenstaande blijkt hopelijk voldoende dat dat niet toereikend is om de ambities zoals die in de Wet Erkenning Nederlandse Gebarentaal zijn vastgelegd te bereiken. Met name een bewustzijnsverandering bij medewerkers van alle overheden en bij politie en justitie (en de facto dus bij de hele samenleving) is onzes inziens een absolute prioriteit.

Organisaties, contactpersonen en afkortingen

- Bureau Wet beëdigde tolken en vertalers (Wbtv); www.bureauwbtv.nl
  - Verantwoordelijk voor het Register Beëdigde Tolken en Vertalers (RBTV)
- Stichting Instituut Gerechtstolken en Vertalers (SIGV); https://sigv.nl/
- Dovenschap; www.dovenschap.nl
- Hogeschool Utrecht, Instituut voor Gebaren, Taal & Dovenstudies (HU\IGT&D); Hbo-opleiding Leraar Nederlandse Gebarentaal (NGT)/Tolk NGT voltijd bachelor | Hogeschool Utrecht

- Nederlandse Beroepsvereniging Tolken Gebarentaal (NBTG); www.nbtg.nl
- Nederlands Gebarencentrum (NGC); www.gebarencentrum.nl
- Register Tolken Gebarentaal en Schrijftolken (RTGS); www.stichtingrtgs.nl
- Tolkcontact; www.tolkcontact.nl

Hoogachtend,

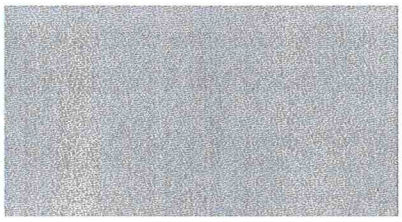

drs. Johan Wesemann voorzitter Adviescollege
mr. Kim English-Van Berkel vice voorzitter Adviescollege
drs. Joni Oyserman lid Adviescollege
Tony Bloem lid Adviescollege
prof. dr. Onno Crasborn lid Adviescollege